

TÜRKİYE'DE YENİ KADIN PROFİLİ

Prof. Dr. Necla ARAT*

İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi olarak IBS'e beş ilde (İstanbul, Ankara, İzmir, Samsun ve Adana) yaptırdığımız araştırmanın sonuçları Türkiye'de kadının değişen statüsü, saygınlığı ve ulaştığı bilinç düzeyi konusunda çok önemli göstergeler içeriyor.

Eğitim, meslek ve yaşları gözönüne alınarak "kota sistemine dayalı rastlantısal örnekleme yöntemi" ile seçilen 1500 kadınla yapılan "yüzyüze" görüşmelere göre kadınların % 77.7'si, on yıl öncesine oranla toplumda **birey olarak** kadının saygınlığının arttığını düşünüyor. Burada ilginç olan, gerek sosyo-ekonomik sınıf, gerekse yaş açısından her kesimde bu düşüncenin yüksek oranda geçerli oluşu.

Araştırma kapsamındaki kadınların % 46'sı evlilik kurumunun zayıfladığını düşünüyor. Bu konuda 18-24 yaş arasındaki kadınlar % 54.1 ile 55-64 yaş arasındaki kadınlar % 50 ile görüş yakınlığı gösteriyorlar. Evlilik kurumunun güçlendiğini veya aynı kaldığını dile getirenlerin toplam oranı ise % 49.

Kadının birey olarak saygınlığının artmasına paralel bir biçimde, evlendiği zaman mesleğinden vazgeçmemesi gerektiğini düşünenlerin oranı da % 77.1. Bu konuda en kararlı olanlar 18-24 yaş grubu (% 81.6) ile 35-44 yaş grubu (% 76.9). Bu veriler, kadının dışarıda çalışmasının toplumumuz için artık geri dönülmez bir olgu olduğunu, neredeyse toplumun bilinçaltına işlemiş bulunduğunu ortaya koyuyor. 55-64 yaş grubundaki kadınların bile yalnız % 3.9'u, evlenince kadının kesinlikle mesleğinden vazgeçmesi görüşünde. Aynı eğilim, tüm sosyo-ekonomik kesimler açısından da geçerli. En yüksek eğitim ve gelir düzeyindeki kesim ile en alt düzeydeki kesim bu konuda çok farklı düşünmüyor.

(*) İ.Ü. Kadın Çalışmaları, Anabilim Dalı Başkanı.

Araştırmanın sonuçlarına göre, “kadına en çok değer katan özellikler **bilgi** (% 75.8) ve **çalışkanlık** (% 54.8). **Sadakat** (% 37.1 ile) üçüncü sırada yer alıyor. Toplumumuz kadının bilgi ve çalışkanlığa verdiği değerle yeniliklere açıklığını, sadakatine verdiği değerle ise geleneklerin hala önemli olduğunu ortaya koyuyor. Eskiden ilk sıralarda yer alan **güzellik**, aşağılara inmiş durumda (% 25.7); **Dindarlık** ise, daha da alt sıralarda (% 12.1) yer alıyor. Bir başka ilginç özellik, toplumda pragmatizmin yükselişinin de göstergesi sayılabilecek olan, “soyut” değerlerden çok somut, elle tutulur özelliklere önem vermesi. **Kişilik** (% 1.7), **dürüstlük** (% 1.9), **kültür** (% 0.8) ve **sevgi** (% 0.2) çizelgelerde görüleceği üzere artık revaçta değil.

Araştırmanın bir başka çarpıcı sonucu her kesimden, her ilden ve her yaş grubundan kadının Medeni Kanun Değişiklik Tasarısı’nın en çok tartışılan maddelerinden olan, “Evlilik süresince edinilmiş malların eşit paylaşımı” üzerinde en büyük oranda birleşmeleri. En gencinden en yaşlısına, en zengininden en yoksuluna kadar, kadınların büyük bir çoğunluğu (% 93.7) bu konuda eşitlik ve varolan haksızlıkların düzeltilmesini istiyor. Bu isteğin, İzmir’den Adana ve Samsun’a kadar her kesimden kadın tarafından paylaşılması, özellikle siyasi partilerin ve milletvekillerinin dikkatini çekmesi gereken bir durum. Bir başka ilginç nokta ise, kadının statüsü, çalışması, değeri vb. konularda hep en ileri tutumu alan 18-24 yaş grubundaki kadınların “malların eşit paylaşımı” konusunda diğer yaş gruplarının gerisine düşmüş olması. Örneğin: 55-64 yaş grubu eşit paylaşımına % 95.0 oranında destek verirken 18-24 yaş grubunun destekleme oranı % 89.7.

Araştırma kapsamına giren iller içerisinde İzmir ili kadın sorunu ve eşitlik konusunda en bilinçli il olarak karşımıza çıkıyor. İzmir ilimiz böylece gelişmişlik düzeyi ile eşitlik bilinci ve duyarlılığı arasındaki ilişkiye işaret edercesine “Türkiye’nin Avrupası” sıfatına hak kazanıyor.

Özetleyecek olursak Türkiye’de hiç bir şey on yıl öncesinin aynısı değil. Ama, kadınların durumu ve bilinçlilik düzeyleri hiç değil. İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi’nin yaptırdığı bu araştırma, bu sonucu açık bir biçimde şu başlıklarla ortaya koyuyor:

- * Kadınlarımız artık eskisi gibi değil.
- * Toplumumuzda kadının statüsü ve saygınlığı giderek yükseliyor.
- * Evlilik kurumu, hala güçlü bir kurum.
- * Kadının ev dışında çalışması artık doğal bir olay olarak kabul ediliyor.

- * Her yaştan, her kesimden kadın **mal ortaklığı** istiyor.
- * 2000'li yıllarda kadın özgürlüğünün dinamosu genç kadınlar olacak.
- * Türkiye'nin en Avrupalı kenti İzmir.

Necla ARAT

3.2. KADINA EN ÇOK DEĞER KATAN ÖZELLİKLER

KADINLARA ENÇOK DEĞER KATAN ŞEYLER NELERDİR (İllere göre)												
	Toplam		İstanbul		Ankara		İzmir		Samsun		Adana	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Güzelliği	386	25.7	169	30.8	81	20.7	55	21.5	32	24.2	49	28.3
Bilgisi	1137	75.8	418	76.3	275	70.3	210	82.0	101	76.5	133	76.9
Sadakati	557	37.1	218	39.8	119	30.4	96	37.5	60	45.5	64	37.0
Dindarlığı	182	12.1	79	14.4	39	10.0	8	3.1	31	23.5	25	14.5
Çalışkanlığı	822	54.8	307	56.0	170	43.5	163	63.7	73	55.3	109	63.0
Zeka	28	1.9	9	1.6	7	1.8	9	3.5	0	0.0	3	1.7
Dürüstlüğü	29	1.9	4	0.7	10	2.6	9	3.5	1	0.8	5	2.9
Kişiliği	25	1.7	4	0.7	16	4.1	0	0.0	0	0.0	5	2.9
Kendine güven	11	0.7	4	0.7	4	1.0	2	0.8	0	0.0	1	0.6
Sempatikliği	6	0.4	0	0.0	3	0.8	3	1.2	0	0.0	0	0.0
Bakımlı olması	8	0.5	6	1.1	1	0.3	0	0.0	0	0.0	1	0.6
Yetenekli olması	5	0.3	2	0.4	3	0.8	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Sevgisi	3	0.2	0	0.0	3	0.8	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Kültürü	12	0.8	7	1.3	2	0.5	2	0.8	0	0.0	1	0.6
Diğer	91	6.1	29	5.3	42	10.7	10	3.9	1	0.8	9	5.2
Toplam cevap sayısı	3302	220.1	1256	229.2	775	198.2	567	221.5	299	226.5	405	234.1
Baz	1500		548		391		256		132		173	

KADINLARA ENÇOK DEĞER KATAN ŞEYLER NELERDİR (Yaşa göre)												
	Toplam		18-24		25-34		35-44		45-54		55-64	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Güzelliği	386	25.7	125	33.3	122	28.1	58	19.3	49	23.2	32	17.8
Bilgisi	1137	75.8	301	80.3	348	80.2	221	73.7	150	71.1	117	65.0
Sadakati	557	37.1	119	31.7	162	37.3	112	37.3	91	43.1	73	40.6
Dindarlığı	182	12.1	35	9.3	41	9.4	34	11.3	32	15.2	40	22.2
Çalışkanlığı	822	54.8	211	56.3	233	53.7	159	53.0	115	54.5	104	57.8
Zeka	28	1.9	10	2.7	10	2.3	3	1.0	2	0.9	3	1.7
Dürüstlüğü	29	1.9	6	1.6	9	2.1	4	1.3	5	2.4	5	2.8
Kişiliği	25	1.7	10	2.7	3	0.7	5	1.7	4	1.9	3	1.7
Kendine güven	11	0.7	4	1.1	6	1.4	1	0.3	0	0.0	0	0.0
Sempatikliği	6	0.4	3	0.8	2	0.5	0	0.0	1	0.5	0	0.0
Bakımlı olması	8	0.5	2	0.5	2	0.5	1	0.3	1	0.5	2	1.1
Yetenekli olması	5	0.3	1	0.3	0	0.0	3	1.0	1	0.5	0	0.0
Sevgisi	3	0.2	0	0.0	1	0.2	1	0.3	0	0.0	1	0.6
Kültürü	12	0.8	7	1.9	3	0.7	0	0.0	1	0.5	1	0.6
Diğer	91	6.1	29	7.7	31	7.1	12	4.0	9	4.3	10	5.6
Toplam cevap sayısı	3302	220.1	863	230.1	973	224.2	614	204.7	461	218.5	391	217.2
Baz	1500		375		434		300		211		180	

KADINLARA ENÇOK DEĞER KATAN ŞEYLER NELERDİR
(Sosyo-ekonomik sınıfa göre)

	Toplam		A		B		C1		C2	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Güzelliği	386	11.7	39	11.3	134	11.9	135	11.7	78	11.5
Bilgisi	1137	34.5	126	36.4	427	38.0	385	33.4	199	29.4
Sadakati	557	16.9	46	13.3	157	14.0	220	19.1	134	19.8
Dindarlığı	182	5.5	14	4.0	49	4.4	63	5.5	56	8.3
Çalışkanlığı	822	24.9	95	27.5	272	24.2	276	24.0	179	26.5
Zeka	28	0.8	3	0.9	12	1.1	10	0.9	3	0.4
Dürüstlüğü	29	0.9	5	1.4	8	0.7	10	0.9	6	0.9
Kişiliği	25	0.8	6	1.7	7	0.6	9	0.8	3	0.4
Kendine güven	11	0.3	1	0.3	4	0.4	4	0.3	2	0.3
Sempatikliği	6	0.2	1	0.3	3	0.3	1	0.1	1	0.1
Bakımlı olması	8	0.2	0	0.0	4	0.4	2	0.2	2	0.3
Yetenekli olması	5	0.2	0	0.0	1	0.1	4	0.3	0	0.0
Sevgisi	3	0.1	0	0.0	1	0.1	2	0.2	0	0.0
Kültürü	12	0.4	5	1.4	4	0.4	2	0.2	1	0.1
Diğer	91	2.8	10	2.9	40	3.6	29	2.5	12	1.8
Toplam cevap sayısı	3302	100.0	351	100.0	1123	100.0	1152	100.0	676	100.0
Baz	1500		151		525		525		300	

**3.3. KADININ KONUMUNUN ON YIL ÖNCESİYLE
KARŞILAŞTIRILMASI**

10 YIL ÖNCESİ İLE ŞUANKİ DURUMDA KADINLARIN KONUMU
(İllere göre)

	Toplam		İstanbul		Ankara		İzmir		Samsun		Adana	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kadınlara bir birey olarak daha fazla saygı duyuluyor	1165	77.7	422	77.0	297	76.0	204	79.7	105	79.5	137	79.2
Konumlarında eskisine oranla bir değişiklik olmadı	170	11.3	64	11.7	51	13.0	27	10.5	11	8.3	17	9.8
Konumları eskisinden daha kötü durumda	125	8.3	37	6.8	39	10.0	23	9.0	16	12.1	10	5.8
Fikri yok	40	2.7	25	4.6	4	1.0	2	0.8	0		9	5.2
Toplam	1500	100.0	548	100.0	391	100.0	256	100.0	132	100.0	173	100.0

10 YIL ÖNCESİ İLE ŞUANKİ DURUMDA KADINLARIN KONUMU
(Yaşa göre)

	Toplam		18-24		25-34		35-44		45-54		55-64	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kadınlara bir birey olarak daha fazla saygı duyuluyor	1165	77.7	305	81.3	333	76.7	241	80.3	157	74.4	129	71.7
Konumlarında eskisine oranla bir değişiklik olmadı	170	11.3	42	11.2	52	12.0	34	11.3	23	10.9	19	10.6
Konumları eskisinden daha kötü durumda	125	8.3	24	6.4	38	8.8	17	5.7	23	10.9	23	12.8
Fikri yok	40	2.7	4	1.1	11	2.5	8	2.7	8	3.8	9	5.0
Toplam	1500	100.0	375	100.0	434	100.0	300	100.0	211	100.0	180	100.0

10 YIL ÖNCESİ İLE ŞUANKİ DURUMDA KADINLARIN KONUMU
(Sosyo-ekonomik sınıfa göre)

	Toplam		A		B		C1		C2	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kadınlara bir birey olarak daha fazla saygı duyuluyor	1165	77.7	114	75.5	402	76.6	415	79.0	234	78.3
Konumlarında eskisine oranla bir değişiklik olmadı	170	11.3	26	17.2	69	13.1	52	9.9	23	7.7
Konumları eskisinden daha kötü durumda	125	8.3	8	5.3	41	7.8	46	8.8	30	10.0
Fikri yok	40	2.7	3	2.0	13	2.5	12	2.3	12	4.0
Toplam	1500	100.0	151	100.0	525	100.0	525	100.0	299	100.0

3.4. KADIN KOCASININ MESLEĞİ İÇİN KENDİ MESLEĞİNİ FEDA ETMELİ Mİ?

KADININ KOCASININ MESLEĞİNDE İLERLEMESİ İÇİN KENDİ MESLEĞİNİ FEDA ETMESİ KONUSUNDA DÜŞÜNCENİZ NEDİR? (İllere göre)												
	Toplam		İstanbul		Ankara		İzmir		Samsun		Adana	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok doğru buluyorum	44	2.9	17	3.1	12	3.1	5	2.0	5	3.8	5	2.9
Doğru buluyorum	254	16.9	90	16.4	63	16.1	34	13.3	29	22.0	38	22.0
Doğru bulmuyorum	615	41.0	244	44.5	152	38.9	93	36.3	60	45.5	66	38.2
Hiç doğru bulmuyorum	541	36.1	175	31.9	157	40.2	121	47.3	33	25.0	55	31.8
Fikrim yok	46	3.1	22	4.0	7	1.8	3	1.2	5	3.8	9	5.2
Toplam	1500	100	548	100	391	100	256	100	132	100	173	100

KADININ KOCASININ MESLEĞİNDE İLERLEMESİ İÇİN KENDİ MESLEĞİNİ FEDA ETMESİ KONUSUNDA DÜŞÜNCENİZ NEDİR? (Yaşa göre)												
	Toplam		18-24		25-34		35-44		45-54		55-64	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok doğru buluyorum	44	2.9	6	1.6	12	2.8	12	4.0	7	3.3	7	3.9
Doğru buluyorum	254	16.9	50	13.3	56	12.9	53	17.7	45	21.3	50	27.8
Doğru bulmuyorum	615	41.0	137	36.5	169	38.9	130	43.3	101	47.9	78	43.3
Hiç doğru bulmuyorum	541	36.1	169	45.1	180	41.5	99	33.0	53	25.1	40	22.2
Fikrim yok	46	3.1	13	3.5	17	3.9	6	2.0	5	2.4	5	2.8
Toplam	1500	100	375	100	434	100	300	100	211	100	180	100

KADININ KOCASININ MESLEĞİNDE İLERLEMESİ İÇİN KENDİ MESLEĞİNİ FEDA ETMESİ KONUSUNDA DÜŞÜNCENİZ NEDİR?
(Sosyo-ekonomik sınıfa göre)

	Toplam		A		B		C1		C2	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok doğru buluyorum	44	2.9	1	0.7	14	2.7	14	2.7	15	5.0
Doğru buluyorum	254	16.9	16	10.6	67	12.8	105	20.0	66	22.1
Doğru bulmuyorum	615	41.0	64	42.4	218	41.5	211	40.2	122	40.8
Hiç doğru bulmuyorum	541	36.1	67	44.4	212	40.4	178	33.9	84	28.1
Fikrim yok	46	3.1	3	2.0	14	2.7	17	3.2	12	4.0
Toplam	1500	100	151	100	525	100	525	100	299	100

3.5. BOŞANMADAN SONRA MALLARIN PAYLAŞIMI

EVLİLİK SÜRESİNCE EDİNİLMİŞ MALLARIN EŞİT PAYLAŞILMASI
(İllere göre)

	Toplam		İstanbul		Ankara		İzmir		Samsun		Adana	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok destekliyorum	642	42.8	240	43.8	195	49.9	103	40.2	47	35.6	57	32.9
Destekliyorum	764	50.9	268	48.9	177	45.3	143	55.9	80	60.6	96	55.5
Desteklemiyorum	62	4.1	27	4.9	13	3.3	7	2.7	5	3.8	10	5.8
Hiç desteklemiyorum	15	1.0	7	1.3	4	1.0	1	0.4	0	-	3	1.7
Fikrim yok	17	1.1	6	1.1	2	0.5	2	0.8	0	-	7	4.0
Toplam	1500	100	548	100	391	100	256	100	132	100	173	100

EVLİLİK SÜRESİNCE EDİNİLMİŞ MALLARIN EŞİT PAYLAŞILMASI
(Yaşa göre)

	Toplam		18-24		25-34		35-44		45-54		55-64	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok destekliyorum	642	42.8	149	39.7	184	42.4	135	45.0	93	44.1	81	45.0
Destekliyorum	764	50.9	191	50.9	221	50.9	157	52.3	105	49.8	90	50.0
Desteklemiyorum	62	4.1	19	5.1	22	5.1	7	2.3	11	5.2	3	1.7
Hiç desteklemiyorum	15	1.0	9	2.4	3	0.7	0	-	1	0.5	2	1.1
Fikrim yok	17	1.1	7	1.9	4	0.9	1	0.3	1	0.5	4	2.2
Toplam	1500	100	375	100	434	100	300	100	211	100	180	100

EVLİLİK SÜRESİNCE EDİNİLMİŞ MALLARIN EŞİT PAYLAŞILMASI
(Sosyo-ekonomik sınıfa göre)

	Toplam		A		B		C1		C2	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok destekliyorum	642	42.8	71	47.0	238	45.3	220	41.9	113	37.8
Destekliyorum	764	50.9	69	45.7	258	49.1	274	52.2	163	54.5
Desteklemiyorum	62	4.1	7	4.6	23	4.4	21	4.0	11	3.7
Hiç desteklemiyorum	15	1.0	4	2.6	4	0.8	4	0.8	3	1.0
Fikrim yok	17	1.1	0	-	2	0.4	6	1.1	9	3.0
Toplam	1500	100	151	100	525	100	525	100	299	100